

ЖЕРЕБЯТНІКОВА Ірина

кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин, політичних наук і практичної філософії, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

ПРІОРИТЕТИ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНИХ НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Розвиток процесів політичної глобалізації все більше впливає на трансформацію світової системи і викликає суттєві зміни в структурі міжнародних відносин. Формуються нові типи міжнародних акторів, зокрема міжнародні неурядові організації стають суб'єктами світової політики.

Міжнародні відносини виходять далеко за рамки міждержавних взаємодій, тому держава як міжнародний актор позбавляється своєї монополії. За висновками Е. Гідденса, у найближчому майбутньому держава збереже значну частку своїх адміністративних, економічних та культурних функцій як у внутрішній політиці, так і на зовнішній арені. В той же час зростає участь в управлінні різноманітних неурядових організацій, ділових корпорацій та інших угруповань [1, с. 197-202].

Збільшення чисельності і авторитету міжнародних неурядових організацій в кінці ХХ – на початку ХХІ століття зумовлене також посиленням демократичних процесів у сфері внутрішніх і міжнародних відносин. Виявом цього процесу є прогресуюча політизація мас, яка вимагає доступу до інформації, участі у прийнятті рішень. Громадяни вимагають більшої прозорості та звітності з боку політичних лідерів, прагнуть збільшувати контроль над процесами прийняття рішень. Міжнародні неурядові організації забезпечують розширення варіативності і гнучкості політики держав, пропонують такі варіанти дій і рішень, які раніше не розглядалися і не аналізувалися, допомагають політикам краще зрозуміти сутність і особливості тієї сфери діяльності, за яку вони несуть

відповідальність, а також зрозуміти завдання, що потребують вирішення, з точки зору громадян.

Відповідно причинами збільшення кількості та впливу міжнародних неурядових організацій в країнах Європейського Союзу є:

- виникнення глобальних проблем, вирішення яких потребує не лише концентрації зусиль та спільних заходів міжнародного співтовариства держав, але й залучення світового громадянського суспільства;

- активізація демократичних процесів у сфері внутрішніх та міжнародних відносин;

- поширення світового руху, спрямованого на захист загальнолюдських цінностей та недостатні можливості окремих держав та міжнародних організацій щодо дієвого розв'язання проблем сьогодення;

- посилення громадського контролю над процесом розробки й прийняття міждержавних рішень стосовно забезпечення захищеності життєво важливих інтересів людини та суспільства у разі появи нових викликів і загроз глобалізації;

- розширення можливостей міждержавних транскордонних зв'язків та їх вплив на міжнародні неурядові організації [2, с. 98-99].

Міжнародні неурядові організації в країнах Європейського Союзу ініціюють включення в політичний порядок денний питань прав людини, соціальної справедливості, охорони навколишнього середовища, використовують новаторські і експериментальні підходи; застосовують нові знання та інформацію; беруть участь у дискусіях стосовно «нової глобальної архітектури»; висувають пропозиції щодо перебудови процесу прийняття рішень.

Сектор міжнародних неурядових організацій в країнах Європейського Союзу характеризується широким спектром організацій з різноманітними напрямками діяльності. Кожна неурядова організація має свою власну «філософію існування», яка конкретно визначає місію організації, мету, яку

вона перед собою ставить, методи та засоби, за допомогою яких її досягає. Форми діяльності міжнародних неурядових організацій охоплюють всі сфери громадського життя країн Європейського Союзу, а саме: охорона здоров'я; наука і технології; освіта; релігія; економіка; культура і мистецтво; екологія; інформація; права людини; соціальний добробут; безпека; гуманітарна сфера тощо [3, с. 36-37].

Слід зазначити, що міжнародні неурядові організації сприяють добробуту громадян найрізноманітнішими способами – безпосередньо і опосередковано. Вони надають величезний комплекс послуг як своїм членам, так і більш значному колу людей, починаючи з профілактики і послуг у місцевому масштабі до інституційної допомоги: від організації культурних і розважальних заходів до соціального забезпечення і медичної допомоги; від послуг, наданих добровольцями до послуг, що надаються висококваліфікованими фахівцями; від безкоштовних до платних послуг.

24 квітня 1986 року Рада Європи розробила Європейську Конвенцію про визнання правосуб'єктності міжнародних неурядових організацій. Держави, що ратифікували дану конвенцію, зобов'язуються визнавати права міжнародних неурядових організацій у своїх країнах. Конвенція застосовується до задекларованих міжнародних асоціацій, фондів, приватних інститутів, що іменуються в конвенції «NGO» («non-governmental organization») і відповідають загальним вимогам: доносити некомерційний характер, бути заснованими і діяти у відповідності до законодавства своєї країни, мати організаційні структури з місцем перебування у своїй країні чи за кордоном і поширювати свою діяльність мінімум на дві закордонні країни [2, с. 101].

У європейському контексті, міжнародні неурядові організації виконують зв'язуючу роль при взаємодії з Єврокомісією, Європейським парламентом, Економічним та соціальним комітетом, Комітетом по регіонах та з Радою Європи. Їх залучення до створення європейської

політики та її впровадження допомагає сприйняттю громадськістю положень та рішень ЄС.

Через свої зв'язки на місцевому, регіональному, національному та європейському рівнях міжнародні неурядові організації можуть робити слушні внески у процес прийняття рішень та вироблення політики, у формування європейської громадської думки.

Діяльність міжнародних неурядових організацій здійснюється як на мікро-, так і на макрорівні. Метою на макрорівні є сприяння в формуванні:

- правової держави: лобіювання інтересів суспільства та окремих громадян, інформування громадян для забезпечення їх виваженого політичного вибору, забезпечення прозорості та звітності державних структур, моніторинг виконання міжнародних конвенцій та вимог власного законодавства тощо;

- економічної політики: інформування громадськості у різноманітних питаннях в сфері виробництва, зміцнення організацій, які захищають права робочих, споживачів тощо;

- міжнародного порядку: рівноправні торгові відносини, складання угод із захисту навколишнього середовища, прав людини тощо [4, с. 73].

Завдання міжнародних неурядових організацій на мікрорівні спрямовані на розвиток громадянського суспільства: зміцнення матеріально-ресурсної основи громадянського суспільства; зміцнення місцевих організацій, створення та зміцнення інститутів, які представляють і відстоюють різноманітні інтереси МНУО; формування ідеологічної основи громадянського суспільства (виховання почуття власної відповідальності за вирішення суспільних проблем, розуміння свого місця і ролі в процесах, що відбуваються в суспільстві та державі тощо).

Серед основних функцій, які виконують міжнародні неурядові організації країн Європейського Союзу як в самому ЄС, так і за його межами, можна визначити наступні.

По-перше, це функція розвитку демократії, оскільки все більше МНУО виступають в ролі складових громадянського суспільства та пропонують свою підтримку демократичній системі суспільства. Через те, що членство країни в ЄС передбачає, що вона досягла стабільності в плані демократичних відносин, захисту прав людини тощо, то МНУО таких країн мають змогу зробити значний внесок в розвиток демократії і суспільства також в країнах, що розвиваються.

По-друге, міжнародні неурядові організації виконують важливу інформаційну функцію, яка полягає в оприлюдненні поглядів окремих груп суспільства (наприклад, людей з фізичними вадами) або груп, які дотримуються визначених поглядів (наприклад, захист навколишнього середовища). В цьому випадку МНУО мають змогу донести до таких груп суспільства конкретну інформацію, минаючи недоступні для пересічного громадянина інформаційні канали.

По-третє, функція сприяння впровадженню дій ЄС, адже міжнародні неурядові організації через свої канали на локальному, регіональному, національному рівні мають змогу сприяти кращому розумінню та реалізації прийнятій ЄС тактиці суспільного розвитку.

Наступна функція – сприяння у реалізації конкретних проектів, оскільки міжнародні неурядові організації здійснюють істотну допомогу при управлінні та моніторингу проектів, які фінансуються ЄС.

І нарешті, остання функція – сприяння Європейській інтеграції. Той факт, що МНУО працюють в одному руслі з ЄС по досягненню загальної мети, дає ЄС можливість створення «європейської громадської думки», тобто сприяти втіленню у життя ідеї європейської інтеграції в практичному плані на рівні широких верств населення. Отже, можливість співпраці ЄС та МНУО є вигідною для обох сторін [3, с. 39-40].

Таким чином, розвиток громадянського суспільства на Європейському рівні та його зміцнення відбувається шляхом співпраці з

міжнародними неурядовими організаціями країн-членів ЄС. Функціонування міжнародних неурядових організацій порушує державну монополію на політичну творчість і політичну інформацію, активізує змагання і конкуренцію на ринку ідей. Завдяки їх діяльності суспільство стає більш відкритим, а діяльність урядових структур – більш прозорою, виникає безліч механізмів для покращення легітимності державно-політичних та міждержавних рішень, здійсненню контролю за реалізацією цих рішень.

Список використаних джерел:

1. *Giddens, A. (2003). Runaway World. How Globalization is Reshaping our Lives. Second Edition N.Y. Rout ledge, 419.*
2. *Чернявська, Л.Н. (2005). Роль міжнародних неурядових організацій у перебудові політичної системи світу в умовах глобалізації. Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут міжнародних відносин, Випуск 53, Частина 1, 95-104.*
3. *Кравчук, В. М. (2004). Неурядові організації європейських країн: досвід правового регулювання. Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Випуск 48, Частина II, 35-40.*
4. *Котенко, Н.В., Карпенко, С.Г. (2014). Неурядові організації: поняття, види та джерела фінансування в умовах сталого розвитку. Вісник СумДУ. Серія «Економіка», № 3, 71–81.*